

Kysymyksiä herättävä elämäkerta

Lasse Kangas: Vihtori Vesterinen, Paasikiven ministeri. Gummerus 1998. 424 s.

■ Kun neljä vuosikymmentä sitten sain jyvaskyläläiseltä *Keskisuomalaiselta* tehtäväkseni kirjoittaa ei vain tämän lehden, vaan koko Keski-Suomen lehdistön historian, oli lehtiyhtiön patriarkan ministeri Vihtori Vesterisen (1885–1958) kuolemasta kulunut vain viittisen

vuotta. Hänen vävynsä Teuvo Katainen (1903–71) oli vuosikymmeniä yhtiön toimitusjohtajana, mutta Vesterisen suvun tämänkin jälkeen tärkeästä panoksesta huolimatta *Keskisuomalaisen* yhtiö ei ole ollut perheyhtiö *Helsingin Sanomien*, *Turun Sanomien* tai *Etelä-Suomen Sanomien* lehtitalojen malliin.

Vihtori Vesterinen oli jo 1920-luvun alussa perustamassa maalaisliittolaista *Saarijärven Paavaa*. Hän tuki taloudellisissa vaikeuksissa kamppailutta lehteä, jonka näki keskeisen tärkeäksi maalaisliiton aseeksi poliittisella kentällä. Hän antoi myös oleellisen tuen *Saarijärven Paavon* ottaessa pulavuosina todella suuren riskin ja ostaessa vararikkotilaan joutuneen edistyspuolueen *Keskisuomalaisen*. Vesterinen toimi kummankin lehden johtokunnassa yhteensä neljän vuosikymmenen ajan ja enimmäkseen puheenjohtajana. Toimitustyöhön Vesterinen ei puuttunut, mutta valvoi kyllä lehtien pysymistä hänen edustamallaan ”oikealla” maalaisliittolaisella tiellä.

Keski-Suomen lehdistön historiaa kirjoittaessani olisi minulle tietysti ollut suuri apu Vesterisen elämäkerrasta olkoonkin että nyt esillä oleva teos keskittyy tämän parlamentaarikon uraan. Vesterinen kohosi maakunnallisesta vaikkuttajien sarjasta valtakunnalliseen sarjaan, pitkäaikaiseksi kansanedustajaksi ja moninkertaiseksi ministeriksi, joskaan ei koskaan poliitikkojen aivan eturiviin valtiomieheksi. Keskisuomalainen Oy on halunnut elämäkerralla kunnioittaa pitkäaikaisen vaikuttajansa

työtä. Kirjoittajaksi kiinnitettiin tottunut ammattilainen, oman lehden toimittaja Lasse Kangas, joka on myös Jyväskylän yliopiston Suomen historian dosentti ja joka tuntee hyvin maankuntansa historiaa.

Elämäkerran laatijalla on usein vaikeuksia lähteiden epätasaisuuden ja puutteellisuuden kanssa. Vesterinen ei pitänyt koskaan päiväkirjaa eivätkä 1950-luvulla aloitetut muistelmat valmistuneet. Hän oli kuitenkin ahkera puhuja ja lausuntojen laatija. Aikalaispäiväkirjurien, presidenttien Relander, Paasikivi ja Kekkonen merkinnöissä Vesterinen esiintyy ajoittain useinkin. Vesterisen toiminnan ulkoiset piirteet ovat vaikeuksista kartoitettavissa, mutta tämän motiiveja ja ajatusmaailmaa ei ole yhtä helppo hahmottaa.

Vihtori Vesterinen syntyi 1885 Keski-Suomessa Kivijärvellä maanviljelijä Lauri Vesterisen hänen puolisonsa kiertokoulunopettaja Riikka o.s. Liukon perheeseen. Lauri Vesterinen laajensi tarmokkaasti maaomaisuuttaan, ja Riikka oli tunnettu nuorsuomalaisena yhteiskunnallisena toimihenkilönä. Vihtori kävi kansakoulun jälkeen Keski-Suomen kansanopiston, jonka merkitystä elämälleen hän arvosti koko ikänsä. Kansanopistossa hän tapasi tulevan vaimonsa Kaisa Kuukkasen. Häät vietettiin kesällä 1906, ja samalla jäivät Vihtorin haaveet kansakoulunopettajan urasta; seminaarin valmistavan kurssin hän ehti käydä. Nuori pari asui aluksi Vesteristen talossa Kivijärvellä, mutta osti 1911 Laukaan Lepävedeltä Kaisan kotitalon Perttulan. Perintönä Vihtori sai

Kivijärveltä melkoisen metsäomaisuuden, ja näin hänellä oli omaisuutta enemmän kuin monella muulla maakunnan maalaisliittolaisella isännällä taata puolueen lehtien lainoja.

Nuori Vesterinen oli kodin perintönä nuorsuomalainen. Laukaassa hän joutui vähitellen yhteiskunnallisiin tehtäviin ja siirtyi vuoteen 1917 mennessä uuden maalaisliiton kannattajaksi. Alkiolainen maalaisliittolaisuus levisi Pohjanmaalta Keski-Suomeen, ja Vesterinenkin kuului niihin puolueen poliittikkoihin, jotka kysyivät ja saivat Alkiolta neuvoja. Sosioekonomisen asemansa puolesta Vesterisen olisi oikeastaan pitänyt kuulua suomalaiseen puolueeseen ja sitten kokoomukseen, jota Laukaan vanhojen suurten tilojen omistajat kannattivat. Kangas selittää asian siten, että Vesteristä ei ”takametsistä” tulleet vävynä hyväksytyt koskaan tasavertaisena noiden suurtilallisten joukkoon, vaikka hän olikin ostanut vaimonsa kotitilan eikä tullut sinne ”köyhänä” kotivävyinä. Tulkinta lienee oikea, mutta kun Vesterisen poliittisen toiminnan kantavia ajatuksia läpi vuosikymmenien oli oikeiston vastaisuus, tekijän olisi toivonut analysoivan paljon pitemmälle tätä kontrastia. Taustaa lienee etsittävä jo sortovuosilta, ja itsenäisyyden alussa Vesterinen kuului kiivaiisiin tasavaltalaisiin.

Vesterinen valittiin ensimmäistä kertaa 1919 kansanedustajaksi. Parlamentaarikon uraa kesti vuoteen 1951 saakka, ja Vesterinen kuului niihin joiden oli ilmeisen vaikea luopua julkisesta roolista yhteiskunnassa. Maalaisliitossa hän

oli oman tien kulkija, joka usein oli oppositiossa puolueen enemmistöön päin. Hän oli leimallisesti keskustalainen, joka torjui 1920- ja 1930-luvun yhteiskunnassa sekä kommunistiset että äärioikeistolaiset liikkeet ja joka vastusti myös talonpoikaismarssia eikä hyväksynyt aitosuomalaisuutta Lapuan liikkeestä puhumattaakaan. Toisaalta hän puolusti punavankien vapauttamista ja esiintyi sosiaalipoliitikassa vasemmistoagrarina. Tähän vaikutti osaltaan Keski-Suomen vahva vasemmistolaisuus, jonka kanssa maalaisliitto joutui kilpailemaan. Vesterinen oli myös varhaisimpia punamulta-yhteistyön kannattajia 1930-luvulla.

Vesterinen oli kolmessa 1920 hallituksessa (Tulenheimo, Kallio ja Sunila) apulaismaatalousministerinä. Syistä, joita Kangas ei lähemmin selitä, Vesterinen ei koskaan tullut hyvin toimeen Kyösti Kallion kanssa. Hän kuului maalaisliitossa Juho Sunilan kannattajiin. Sotien jälkeen hän läheni Kekosta ja yhdessä he muodostivat ”uusien kasvojen” opposition maalaisliitossa. Vesterisellä oli puolueessa ja Keski-Suomessa pahoja kilpailijoita, ja vaikka Kankaalla on taipumus leimata muut juonittelijoiksi, hän antaa rivien välisistä ymmärtää, että Vesterinen oli itsekin, kuten Kekkonen eräässä yhteydessä häntä kutsui, ”vanha kelmi”. Myös Juho Niukkanen kanssa Vesterinen tuli huonosti toimeen, ja pahin keskisuomalainen kilpailija oli puolueen oikeistosiiven Taavi Vilhula.

Ministeriputki katkesi 1926 kymmeneksi vuodeksi, kun

Vesterinen joutui julkisuuden riepoteltavaksi puoluetoveri Antti Juutilaisen maakauppojen vuoksi, joista ministeri ei ymmärtänyt pyytää metsähallituksen lausuntoa. Uusi ura urkeni Kyösti Kallion hallituksessa 1936–37 kulkulaitosministerinä. Vaikka oli puolustusmäärärahojen kriitikko – tai juuri siksi – Vesterinen nimettiin hankintaohjelmakomitean jäseneksi. Hän kannatti talvisodan rauhaa jo varhain ja torjui länsivaltojen avun. Hän oli Rytin kriitikko jo 1920-luvulta lähtien, koska tämä niin taponpojan poika kuin olikin, ei Vesterisen mielestä koskaan ollut ymmärtänyt maatalouden tarpeita. Rytin allekirjoittama Ribbentrop-sopimus ei saanut sekään Vesterisen hyväksymistä.

Henkisesti lähellä rauhanoppositiota ollut Vesterinen valittiin sotien jälkeen eduskunnan toiseksi varapuhemieheksi ja syksyllä 1945 hänestä tuli vastoin maalaisliiton kantaa Paasikiven ja keväällä 1946 Pekkalan hallituksen maatalousministeri ja varapääministeri. Kekkonen kahdessa hallituksessa hän oli sosiaaliministerinä 1950–51. Kaikkein läheisimpään luottomiesten piiriin ei Paasikivi sen enempää kuin Kekkonenkaan Vesteristä kuitenkaan ottanut. Tämä oli hyödyllinen työrukkanen, mutta ei sittenkään ensiluokan poliitikko.

On ilmeistä, mitä teemaa Kangas ei valitettavasti kehittänyt, että Vesterinen tarvitsi toiminnalleen ”aurion”, auktoriteetin. 1920- ja 1930-luvulla Juho Sunila oli tällainen. Erityisesti hän nojautui presidentti Relanderiin ja toimi tämän –

voisi sanoa – agenttina kertomalla kuulemansa mielipiteet kentältä. Samalla tavalla hän pyrki palvelemaan Paasikiveä, jolle hän muun muassa ”kanteli” maassa esiintyvistä rysänvastaisuudesta. Kekkonen poliittista taitoa Vesterinen kunnioitti, mutta ei voinut ankarana raittiusmiehenä hyväksyä tämän rentoa elämäntapaa. Kangas pitää Vesteristä siinä määrin Paasikiven miehenä, että on otsikoinut koko elämäkerran Paasikiven ministeriksi ja pitää tätä maalaisliiton vaikutusvaltaisimpana poliitikkona vuosina 1946–47. Vesterinen olikin sodanjälkeisen itäisen ystävyyspolitiikan ja yysopimuksen kannattaja ja ajoi kolmen suuren hallitusta sekä oli uudessa tilanteessa merkittävä tuki presidentille. Oma puolue sen sijaan ei aina kannattanut Vesterisen linjaa, joka nähtiin liikaa myöntäväisenä, mutta jota Kangas kutsuu vastuulliseksi toiminnaksi. Jälki maailma taas on herkästi puhunut rähmällään olosta.

Vesterisen uran näkyvin huippu oli Suomen rauhansopimuksen allekirjoittaminen Pariisissa 10.2.1948. Paasikivi nimitti hänet rauhanvaltuuskunnan ainoaksi poliittiseksi jäseneksi. Maalaisliitto närkästyti, kun siltä ei kysytty hyväksymistä, ja tuskin se olisi Vesteriselle lupaa antanutkaan. Vaikka Kangas ei suoraan sitä myönnä, on ilmeistä, että Vesterinen nimenomaan pyrki Pariisiin. Parlamentaarikkona Vesterinen kuului 1924–54 Suomen Pankin pankkivaltuuskuntaan, viimeiset vuodet sen puheenjohtajana. Musiikkimiehenä hän taas oli Suomalaisen Oopperan hallintoneuvoston

jäsen 1937–52, nytkin lopuksi puheenjohtaja. Kun Vesterisen parlamentaarikon ura päättyi kesän 1951 vaaleihin. Suomen Pankki ja ooppera tarjosivat vielä näkyviä tehtäviä ja pehmeän laskun.

Vesterisellä oli kotimaakunnassa aina riittävästi kannatusta tullakseen turvallisin äänimäärin yhtä uudelleen valituksi eduskuntaan. Mutta millaista oli hänen maalaisliittolaisuutensa? Puolueessa häntä toisinaan vastustettiin lujasti eikä

hänen ja muiden puolueiden suhteet olleet siloisia. Valitettavasti Kangas ei ole riittävästi paneutunut Vesterisen aate-maailman analysointiin eikä etsinyt selityksiä hänen kannanotoilleen eri tilanteissa. Myös Vesterisen henkilösuhteet olisivat kaivanneet lähempää tutkimusta. Entä mikä oli Vesterisen todellinen paino poliitikkona? Hän oli ilmeisen kunnianhimoinen, viihtyi ministerinä ja pyrki ylempiensä suosioon, mutta miksi hänes-

tä ei tullut ensiluokan vaikuttajaa, ei esimerkiksi pääministeriä tai maalaisliiton puheenjohtajaa? Monista ansioistaan hän kuitenkin sai 1951 harvinaisen ministerin arvon.

Lasse Kangas on kirjoittanut sujuvan ja lukukelpoisen elämäkerran, mutta se on kovin siloinen ja herättää lukijassa monia kysymyksiä, joihin vastaaminen olisi ollut tärkeätä.

Päiviö Tommila